MANGU HIGH SCHOOL TRIAL 2 MOCK 2021

MUHULA WA PILI
KIDATO CHA NNE
MWONGOZO – USHAIRI

a) Hali yamzungumzaji. (al 4)
- maishayenyeumaskinimkubwa.
- maishayasiyokuwanamatumaini.
- maishayaliyokosathamani.
- maishayenyekusikitisha.

b) Dhamirakuuyamshairi (al 2)
- kuwahimizawanawemaishaniilikuhakikishamaishamemayabaadayekwa vile haliyasasaniyakimaskini.

c) mzungumziwa – watoto (al 1)
nafsineni – mzazi (al 1)

d) toniyashairi (al 2)
- masikitiko
- kutamauka/kukosamatumaini
- yakuhuzunisha

e) mbinutatuzalughazilizotumika. (al 3)
- sitiari – mkatanimkatika
- Balagha – mrithininiwanangu?
- takriri – sina

f) Bahariyashairiukizingatia. (al 4)
mizani – msuko
vina - ukara

g) Ubetiwamwisho – lughayanathari. (al 3)
mshairianamatumainikwambawanawewataimarishamaishayaoyabaadaye .Anawashauriwafanyebidii, wakabilianenamatatizobilahofu.

RIWAYA-CHOZI LA HERI

Jibu swali la 2 au 3

2. **'Haya ni matokeo ya ubahimu wa binadamu'**

a) Tia maneno haya kwenye muktadha wake (alama 4)

Haya ni maneno ya **Kaizari**, alikuwa **akijiambia** , naongea akiwa **kambini** baada ya kuona hali na kukumbuka unyama uliotokea pale ambapo walifurushwa kwao.

b) **Eleza sifa sita za msemaji wa kauli hii** (alama 6)

Mvumilivu
Mwenye busara
Mwenye mapenzi ya kwa familia yake
Mtamaushi
Mwenye kihoro

c) **Kwa hoja kumi, Jadili ubahimu mwingine unaotendwa na binadamu riwayani (Alama 10)**

Ubahimu ni hali ya kuwa na tabia zilizo ovyo/mbovu,tabia mbaya, bila huruma (katili) /unyama

1. Ubakaji wa watoto wasichana k.v mwanaheri, Lime ni ubahimu
2. Kujihusisha kwa mapenzi ya wazazi na binti vilevile ni uozo katika katika jamii k.v Mzee Maya kwa Sauna
3. Mauaji ya watu wa makabila tofauti ni ubahimu k.v familia ya Ridhaa inaangamizwa baada ya vita
4. Aidha uharibifu wa mali baada ya uchaguzi kutokea ni ubahimu
5. Uavyaji mimba vilevile ni ishara ya ukatili k.v Pete na Sauna anayejaribu kuavya mimba
6. Ulanguzi wa watoto k.v Dickson ni ishara ya ukatili
7. Uporaji wa mali ya watu ni tendo mbaya analotendewa
8. Kujihusisha kimapenzi ya kiholela na wanawake wengi ni tabia mbovu k.v Nyangumi
9. Utelekezaji wa watototo bila kuwapa mapenzi kama mzazi ni tabia mbaya k.v Naomi
10. Utupaji wa watoto baada ya kujifungua ni tendo la ukatili.k.v mtoto aliyeokotwa na Neema

Baba umewahi kumwona <u>mtoto wa miaka hamsini ambaye hajasota ;sikwambii kusimama dede</u>?"

Jadiliukweliwakauliiliyopigiwamstarikatikakaulihapojuu.Tumiahojaishirini (Alama 20)

1. Ni kinyume na matarajio yetu kuwa baada ya miaka hamsini ya uhuru bado taifa la Uhafidhina kushikilia kuwa mwanamke hawezi kuwa kiongozi bora
2. Ni kinaya pia kuwa tangu uhuru wa wahafidhina bado Tuama anashikilia mila na tamaduni hasi kuwa ni lazima apashwe tohara ndipo awe mwanamke kamili
3. Ni kinaya kuwa bado nchi ya wahafidhina inapokea mikopo kutoka mataifa ya kigeni na kuendelea kushabikia mkoloni aliyewatawala
4. Ni kinyume kuwa bado kuna wakoloni masetla ambayo bado walikuwa wakimiliki mashamba makubwa Uhafidhina huku wenyeji wakikosa ardhi
5. Ni kinaya kuwa kahawa na bidhaa bora zinazokuzwa na kutengenezwa Uhafidhina zinauzwa ng'ambo huku wao wakipata visio bora
6. Aidha ni kinaya kuwa miaka hamsini baada ya Uhuru bado wahaidhina hawakuwa wameweza kukabiliana na ukabila mwao…bado kulikuwa na vita baina ya makabila yao
7. Vilevile ni kinaya kuwa miaka hamsini baadaye bado wanaume wazee hujihusisha kimapenzi na wasichana wadogo bila kujali athari zake k.v Mwalimu Fumba, Mzee Maya n.k

8. Aidha ni kinaya kuwa wazazi hawajaweza kujua jinsi ya kuwalea watoto wao hivyo basi kuwatelekeza k.v Wazazi wa Chandachema, wa Zohali n.k
9. Isitoshe, ni kinyume na matarajio yetu kuwa mika hamsini baada ya uhuru, serikali bado haikuwa imeweza kukabiliana na tatizo la umaskini jinsi ilivyoahidi baada ya uhuru
10. Pia serikali hii inashindwa kuzuia magonjwa mbalimbali yanayowakumba wahafidhina licha ya kuahidi miaka hamsini iliyopita uhuru ulipopatikana.
11. Aidha uongozi mbaya bado unaendelea Uhafidhina licha ya kumwondoa mkoloni miaka hamsini iliyopita kwani wanachukua usukani bado wanaendeleza ukatili kama vile mkoloni.
12. Bado serikali haikuwa imweza kupiagana na tatizo la ufisadi linaloathiri ukuaji wa maendeleo yake maiaka hamsini baadaye
13. Bado suala ya unyakuzi wa ardhi linaendelea licha ya kumwondoa mkolonik.v Shamsi anatueleza jinsi ardhi yao iliyonyakuliwa na mwenye nguvu.
14. Licha ya mkoloni kuondoka miaka hiyo yote, bado utabaka ulishamiri Uhafidhina na serikali haijaweza kukabiliana nao.
15. Mbali na hayo, licha ya kuwa Uhafidhina ilikuwa imepata uhuru miaka hamsini, bado demokrasia haikuwa imedumishwa hasa katika uchaguzi uk 19
16. Ni kinaya kuwa katikamuhafidhina mtu aliye hata na shahada tau hawezi kupata ajira na hivyo huenda mataifa ya kigeni kutafuta ajira miaka hamsini baada ya uhuru
17. Ni kinaya kuwa viongozi wa uhafidhina wanaona elimu ya kwao kuwa duni badala ya kuikuza miaka hamsini tangu uhuru uk65
18. Ni kinaya kuwa maiaka hamsini ya uhuru, bado mauaji ya kiholela hasa vijana yanafanywa bila suluhisho ya janga hilo.
19. Tangu uhuru, bado Uhafidhina haijaweza kudumisha usalama wake kutokana na vita vya wenyewe
20. Bado hamna mshikamano wa kitaifa tangu uhuru ingawa ni mhafidhina mwenzao anayengoza

    TN: kadiria hoja za mtahiniwa zinazoonyesha kinaya hasa kuhusiana na maendeleo katika taifa la uhafidhina

TAMTHILIA- KIGOGO

1. A. (a) Msemaji ni majoka
   (b) Anamwambia Daktari
   (c) Mahali ni ndani ya ambulensi
   (d) Kilichotokea hapa ni kuwa Majoka alikuwa amezirai. Anamwambia Daktari maneno haya akiwa anadhani anaongea na babu yake Ngao. 1 x 4 = 4

   B. Mbinu za lugha
   (a) Jazanda – Sauti ya Jabali inaashiria mauaji / Adhaa - kero
   (b) Uhaishaji – inanikama roho
   (c) Mbinu rejeshi / kiseqeve nyuma

   C. (a) Kuendeleza biashara ya dawa za kulevya.

(b) Kuharibu mazingira kwa kuruhusu biashara ya ukataji miti
(c) Kumwendea kinyume mkewe Husda kwa kutaka mapenzi kutoka kwa Ashua.
(d) Kutaka kuharibu ndoa ya Ashua na Sudi.
(e) vijana kuangamia kupitia biashara ya pembe haramu
(f) Majoka anamuua Ngurumo na kukificha kifo chake katika chatu.
(g) Wanajamii wanateseka kwa kitendo chake cha kulifunga soko.
(h) Anakamwa roho na damu ya vijana wanaofia katika kiwanda cha Majoka and Majoka
(i) Anakamwa na damu ya babake Tunu ambaye alifia katika kiwanda cha Majoka bila bima.
(j) Majoka kuwadhulumu wafanyakazi wanaozalisha uchumi.
(k) Anapanga na kumuumiza Tunu
(l) Ukosefu wa chakula katika sokomoko
(m) Mauaji ya waandamanaji
(n) Kutaka kujenga hoteli ya kifari katika ardhi ya umma aliyonyakua.
(o) Anatumia binamu yake Kenga kuendeleza miradi yake ya kihila.
(p) Maandamano ya wanasagamoyo.

2. Athari zozote kumi za tamaa na ubinafsi katika tamthilia ya kigogo.
    i) Umaskini – Hii inatokana na kunyakuliwa kwa ardhi ya soko la Chapakazi
    ii) Ari ya mapinduzi – Tamaa na ubinafsi wa watawala vinakarifisha wazalendo kama Tunu na Sudi na wanaanzisha harakati za kuung’oa mamlakani uongozi wa Majoka.
    iii) Uchafuzi wa mazingira – Tamaa ya wanaviwanda inawasukuma kutupa kemikali na taka kwenye mitaro ya maji.
    iv) Utabaka – kuna matajiri Sagamoyo kama Majoka kutokana na tamaa ya kuwa na mali nyingi. Kuna maskini kwa mfano walevi.
    v) Matumizi mabaya ya vyombo vya dola- kutokana na tamaa ya kutaka kusalia mamlakani Majoka anatumia vyombo vya dola kama polisi na jela kutekeleza unyama.
    vi) Vyombo vya habari
    vii) Ukame – ukataji miti ovyo umesababisha maziwa na mito kukauka. Biashara hii imekubaliwa na Majoka.
    viii) Kuathirika kisaikolojia – Tamaa na Ubinafsi wa Majoka unamfanya kutekeleza ukatili ambao unaifanya nafsi yake kumuhukumu.
    ix) Unyanyasaji – Tamaa ya viongozi inawafanya wadai kodi kubwa ambayo haitumiwi kuimarisha soko la chapakazi.
    x) Tamaa ya kukopa kopa fedha katika mataifa ya nje kunaachia wanajamii mzigo wa kulipa madeni hayo kwa muda mrefu.
    xi) Tamaa na ubinafsi wa wafuasi wa Majoka kama vile Boza na Ngurumo vinawafanya kufumbia macho uozo wa kigogo Majoka.
    xii) Vifo

xiii) Njaa

xiv) Utengano katika jamii

HADITHI FUPI

<u>MAUDHUI YA ELIMU</u>

MAPENZI YA KIFAURONGO

- ✔ Elimuyasekondariinaonyeshautabaka. Wanafunziwashulezakitaifanamikoaniwatabaka la juu.wazaziwaowanauwezowakugharamiamasomoyao. Wale washulezavijijininiwatabaka la chini.wanamatatizoyakarokwasababuyaumaskini.
- ✔ Utabaka pia unadhihirikakatikaelimuyachuokikuu cha Kivukoni, wanafunziwenyefedhawanadharauwenzaomaskini.
- ✔ Elimuyachuokikuuinatatizakwakutowajibikakwawahadhirikatikakaziyao. Dkt. Mabongaanakataakuwajibuwanafunzi wake nakuwatamausha.
- ✔ Mapenzihuathirimatokeoyamitihaniyawanafunzikatikachuokikuu. Dennis alifuzuvyemakwanimwanzonihakuwanampenzinahivyoalizingatiamasomo.
- ✔ Elimundionjiapekeeyakumpatiamtuajira. Dennis anatafutakazibaadayakukamilishamasomo.
- ✔ Wazaziwanamatarajiomakuukwawatotowaokuwawatawafaabaadayakukamilishaelimu.

SHOGAKE DADA ANA NDEVU

- ✔ Mwandishianadhihirishakwambabilakutia bidi masomoniwanafunzihawawezikufaulumasopmoni.
- ✔ Umuhimuwamajadilianomiongonimwawanafunzikatikamaandaliziyamtihani. SafianaKimwanawanasomapamoja.
- ✔ Hadithiinalengaumuhimuwawazazikufuatiliajinsiambavyowatotowanavyosoma.
- ✔ Mtotoanayesomavizurinichanzo cha furahanafaharikwawazazi. WazaziwaSafiawanamwoneafaharikutokanana bidi yakemasomoni.
- ✔ Elimu pia inasisitizakupitamtihani. SafianaKimwanawanadurusupamojakujitayarishakupitamtihani.

MAME BAKARI

- ✔ Watotowa kike kubaguliwanawalimupamojanawanafunzibaadayakuwawajawazito. Sara anaogopakufukuzwashuleninamwalimumkuu.
- ✔ Badalayawalimukuwapaushaurinasahawanawapigavijembenakuwadhihaki.
- ✔ Umuhimuwa bidi katikamasomo. Sara narafikiyake Sarina wanasomamasomoyaziada.
- ✔ Twisheniinayofanyikausikuinahatarishausalamawawanafunzi. Hilindilolinasababishakubakwakwasara.

MWALIMU MSTAAFU

- ✔ Elimunichombo cha ajira. WanafunziwaliofunzwanamwalimuMosiwaliishiakuwamadaktari, marubani, wahadisin.k
- ✔ Elimuinajukumu la kujengauhusianomwemabainayawanajamii. Mosianajengauhusiano/ mkabalamwemanawanafunzi wake.
- ✔ Elimuinadhimayakukuzavipajivyawanafunzi. Wanafunziwaliimbanakuchezazeze, violini, marimba, vinubi, kucheza drama nasarakasisikuyakustaafukwamwalimuMosi.

- ✔ Ina jukumu la kuadilishawanafunzi. Mfano Jairo anashauriwanaMosikutoshirikikunywapombe.
- ✔ Waliopuuzamasomokama Jairo hawakufuadafu.

MTIHANI WA MAISHA

- ✔ Baadhiyawalimuhuwapuuzawanafunzihaswawanapokosakufanikiwa kimasomo. Mwalimumkuualimpuuza Samuel kwasababuyakuanguka mtihani.
  - ✔ Ulipajikaronimuhimukatikaelimu. Babakesamuelitayariamelipakaro, kwahivyohatarajiisamuelikukatazwamatokeo.
  - ✔ Mwandishianaonyeshakuwawasichanawanafanyavizurimasomonikulikowavulana. mf . dada zakesamueli
  - ✔ Elimuinasisitizasanakupitamtihaninamwanafunziakiangukaanaonekanaameangukama ishani. Mf. Samuelianaamuakujitoauhai.

Swali la pili.(Dondoo.)

a.) ManenoyaMburaakiwambiasasa .

Wako katikasherehezakumeamenokwamtotowaMzee Mambo nawapilikujiunganashuleyachekechea. ShereheinayofanyikanyumbanikwaMzee Mambo.
Haya yanatokeabaadayavijanahawakulakilakitukishakuanzakujadilianauborawavyakulawalivyovilanamadharayake.

b.) Sifazamsemewa.
Mlafi..anakulabilakujali
Mzembe… baadayakulalasahanitatuanalalausingizimzitobadalayakwendakazini.

c.)mbinuzalugha
utohozi… obesity
nidaa… kulatu !
jazanda

d. uongozimbaya…. MzeeMambo na DJ wanaongozaummavibayakwakutumiamaliyaummakuandaashereheisiyowafaudiwananchi.

Tamaanaubinafsi….. DJ anayakuadawazawagonjwanakuziwekakwaduka lake binafsi.

Ufisadi. Mzee Mambo na DJ wanavunamabilioniyapesazaummakwashereheisiyonamanufaayoyotekwaumma.

Matumizimabayayavyombovyadola….
Televisheniyakitaifainatumikakupeperushashereheambazohazinamanufaayoyotekwaumma.

Athariyabidhaazinazoingizwainchinikutokamataifayaughaibuni… mchelewabasmati ambaoniplastikiunawasababishiawalaji(wanainchimaskini) magonjwakama vilearataninaobesiti.Matumizimabayayamamlaka…Mzee Mambo anatumiagarizaserikalikusafirishavyakula , wageninaatamajikatikashereheyakebinafsi.

(zozote 5 x 2)

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA SWALI LA FASIHI SIMULIZI

Maanaya

i. **Misimu**: Ni semi zamudazinazozuka au kubuniwakatikamazingiramaalumunakipindimaalumu cha wakati.(Semi hizihuwezakutowekapamojanatukiolililosababishakubuniwakwakeauzikanawirinakuwamisemo.)   1x2=2
ii. **Ngomezi**: Ni sanaayangomainayohusishauchezajiwangomakuwasilishaujumbekuhusu mambo kama vile ya vita, kuzaliwakwamtoto, janga la moto, uvamizi, msiba au kifoamaharusikulikokutumiamanenoyamdomokwakutumiampigonaisharambalimbali. 1x2=2
iii. **Miviga**: Ni sherehezakitamaduniambazohufanywanajamiiyoyotekatikakipindimaalumu cha mwakamaranyingizikifanywakamanjiayakuvushamwanajamiikutokakiwango au kundimojahadijingine. 1x2=2
iv. **Maapizo**: Ni dua au maombimaalumuyakumtakaMungu, miungu, au mizimukumwadhibumhusikamwovuanayefaakulaaniwa au kumtakiamabayanahufanywanamtuanayehisikuwaametendewauovu au amesalitiwa.1x1=2

b) i. Dhimasitazamiviga 6x1=6

-huelimishawanajamii.Vijanakupitiamivigakama vile jandohuwezakufundishwakuhusu mambo ya utu uzimananamnayakukabiliananachangamotozamaisha.

-huonyeshamatarajioyajamiikwawanajamiikupitiasherehekamaharusi, matarajiokuhusu wake au waume.

-nikitambulisho cha jamiikwakuwakilajamiiinamivigayakemahsusiyenyempangilionamtindowajamiihusika.

-huhifadhinakuendelezautamaduniwajamiikwakuwahupitishwakutokakizazihadikingine.

-hukuzauzalendokwakuhimizawanajamiikuzioneafaharitamadunizajamiizaowanapojumuikapamojakatikasherehe.

-huhimizanakukuzaumojanautangamanomiongonimwawanajamiiwanapojumuikapamojakatikamatambiko, harusi au mazishini.
-huwasaidiawanajamiikukabiliananahalingumuzamaishakama vile kifo.

-ninjiayakupitishamaadilinathamanizajamiikwaniwanajamiikupitiamivigahufunzwaumuhimuwakazi, unyumba, uzazinamalezi.
-nikigezo au mizaniyakuwavushawanajamiikutokadarajahadinyinginekupitiajandokutokautotoni, harusikuvushakutokauseja/ujanenakuingiandoani.
-huonyeshaimanizakidinizajamiihusikakwakuwakilamivigahuwanaimanizinazoambatananayo.

ii. Sifazamisimu 6x1=6
-misimuni semi zisizokuwasanifunahivyohazitumikikatikamiktadharasmi.
-misimuhuundwakwambinumbalimbalikamautohozi au kugeuzampangiliowamanenokama*risto*badalayastori.
-huzukanakutowekakatikabaadayamudafulani.
-hutumiwanawatukatikamawasilianoyaokatikakipindimaalumu cha wakati.
-hutumiwanakundifulani la watukufanikishamawasiliano-kunamisimuyavijana, wafanyakazikatikavyombovyausafiri, au yawatoto.
-baadhiyamisimuisiyopoteahudumunakubadilikakuwa semi au msamiatisanifuwalughahusika.
-misimuhupatamaanakutokakwawatumiajipamojanamuktadhawamahalinawakati.